

LAKIALOITE 48/2009 vp

Laki rikoslain 23 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

Rattijuopumuksesta tuomitaan rikoslain 23 luvun mukaan se, joka kuljettaa moottorikäyttöistä ajoneuvoa tai raitiovaunua nautittuaan alkoholia niin, että laissa säädetty veren tai uloshengitysilman alkoholipitoisuuden raja ylittyy ajon aikana tai sen jälkeen. Ainoastaan ennen ajoa tai sen aikana nautittu alkoholi voi johtaa rangaistukseen.

Tämän vuoksi rattijuopumuksesta epäilty voi väittää, että hän on nauttinut alkoholia vasta ajon jälkeen, vaikka ei ole sitä tosiasiasa tehnyt. Rattijuopumukseen syyllistynyt voi myös nauttia alkoholia välittömästi onnettomuuden jälkeen päihtymystilansa tai alkoholiongelmansa vuoksi taikka tarkoituksenaan sotkea mittauksia. Näitä tapauksia kutsutaan jälkinauttimiseksi.

Jälkinauttimisella tarkoitetaan tilannetta, jossa liikenneonnettomuuteen osallinen pyrkii välttämään syytökset tapahtumien aikaisesta humalatilasta väittämällä alkoholin nauttimisen alkaneen vasta onnettomuuden jälkeen. Yleinen selitys on, että kolari on ajettu selvänä ja tapauksen aiheuttama järkytys on vasta käynnistänyt alkoholin nauttimisen. Samanlaisia väitteitä rattijuopot käyttävät myös sellaisissa tilanteissa, joissa rattijuoppoa ei ole saatu tien päältä kiinni, vaan poliisi menee esimerkiksi epäillyn kotiin tavoittaakseen rattijuopumuksesta epäillyn kuljettajan. Alkoholia runsaasti käyttävät ja toistuvasti humalassa autoilevat osaavat varmasti käyttää sumeilematta jälkinauttimiskeinoa hyväkseen.

Kansanterveyslaitoksen tilastojen mukaan vuosittain noin 1 700 kuljettajaa tutkitaan verikokein sen vuoksi, että alkoholia on nautittu tai

väitetty nautitun ajon jälkeen. Nämä tapaukset työllistävät poliisia ja terveysasemia ja syövät molempien jo valmiiksi niukkoja resursseja. Suomessa alkoholin palamisnopeutta selvittää verikokeiden avulla, ja sitä varten rattijuoppoja kuljetetaan terveyskeskuksiin.

Yhteiskunnassa käydään vilkasta keskustelua rattijuoppojen aiheuttamista vahingoista ja kärsimyksistä. Väite jälkinauttimisesta tilanteesta, jossa liikenneonnettomuuteen joutunut kuljettaja on paennut onnettomuuspaikalta, koetaan laajasti epäoikeudenmukaisena toimintana, johon lainsäädännön keinot ovat usein riittämättömät.

Rattijuopumus ja siihen suhtautuminen alkaa olla maamme vakavin liikennekulttuuriongelma. Asiaa vähätellään, ja promillerajojen kiristäminen tuntuu olevan ylivoimaisen vaikeaa. Suomessa jää kiinni joka vuosi 26 000 rattijuoppoa. Määrä on kolme kertaa enemmän kuin Norjassa. Ero ei johdu pelkästään lisääntyneistä puhallutuksista; yli puolet rattijuoppoista jää kiinni sivullisen ilmiannon tai kolarin perusteella. Naapurimaihin verrattuna tilanne on armottoman surkea. Vaikka rattijuopumuksen uusijoiden auto — rikoksentekoväline — on voitu takavarikoida vuodesta 2002 lähtien (KKO vahvisti linjan vuonna 2005), keinoa käytetään liian harvoin. Tieltä tavataan rattijuopumuksen uusijoita, joilla on tilillään kymmenkuntakin "rattia". Pelkästään Sisä-Savossa noin 60 prosenttia poliisilta syyttäjille lähtevistä pöytäkirjoista liittyy rattijuoppouteen, ja vuosittain koko maassa käräjille menee näitä tapauksia yli 25 000, eli ei

todellakaan puhuta enää pienistä ja halvoista ongelmista.

Norjalaisen lainsäädännön osalta jälkinauttimisesta seuraa automaattisesti rattijuopumustuomio, ja Ruotsissa on aikeissa samanlaisen lain säätäminen. Norjan lainsäädännössä säädetään, että alkoholia saa nauttia, kun onnettomuudesta on kulunut vähintään kuusi tuntia. Suomessa tulisi ottaa käyttöön hyvin selkeät ja tehokkaat keinot rattijuopumuksen torjumisessa. Jälkinauttimiseen liittyvät tehottomat toimintatavat tulee poistaa sekä rattijuoppouden ehkäisemiseksi että viranomaisten resurssien turhan käytön poistamiseksi. Sekä poliiseille että terveysasemien henkilöstölle riittää paljon tärkeämpiä tehtäviä kuin rattijuoppojen kuljettaminen verikokeisiin ja kokeiden suorittaminen.

Rikosprosessissa sovelletaan syyttömyysoletamaa ja tuomitsemiskynnyksen korkeutta ilmentävää in dubio pro reo -periaatetta, jonka mukaan epäselvässä näyttötilanteessa asia on ratkaistava syytetyn eduksi. Jos näyttö syyllisyydestä on yhtä vahva kuin näyttö syyttömyydestä, on ratkaisuna oltava vapauttava päätös. Lakiin perustuvat oikeusolettamat (legaaliset presumptiot) ovat oikeudellisessa arvioinnissa, erityisesti todisteluun liittyvissä kysymyksissä, tietty päätelmä, jonka mukaan jonkin seikan olemassaolosta seuraa toisen seikan todennäköinen olemassaolo. Rikosoikeudessa tällaisia oikeusolettamia saatetaan käyttää syyllisyysolettamina, jonka mukaisesti jotakuta henkilöä rangaistaan automaattisesti. Tällaisia syyllisyyttä osoittavia legaalisia presumptioita pidetään ihmisoikeusmääräysten ja syyttömyysolettaman kannalta ongelmallisina.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) ei kuitenkaan kiellä presumptioita ehdottomasti, koska kaikissa oikeusjärjestyksissä on tällaisia presumptioita. Tämän vuoksi EIT:n ratkaisukäytännössä on edellytetty, että kansallisten presumptioiden tulkintaa rajoitetaan siten, että vastaajan oikeuksia puolustautua sekä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteita kunnioitetaan.

Rikoslain 23 luvun 3 §:n uusi 4 momentti (jälkinauttimisen kriminalisointia liikenneonnettomuustilanteen jälkeen). Ehdotan rikoslakiin säännöstä jälkinauttimisen kriminalisoimisesta: "Tämän pykälän 1 momentissa säädetystä rattijuopumuksesta tuomitaan myös kuljettaja, jonka kuljettama ajoneuvo on osallisena liikenneonnettomuudessa ja joka onnettomuuden jälkeen pakenee onnettomuuspaikalta tai syyllistyy rikoslain 23 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun liikennepakoon nautittuaan alkoholia tai käytettyään huumausainetta 6 tunnin kuluessa liikenneonnettomuuden jälkeen niin, että hänen verensä alkoholipitoisuus ylittää rattijuopumukselle säädetyn rangaistavuuden rajan tai hänen verensä on 2 momentissa tarkoitetun huumausaineen vaikuttavaa ainetta tai sen aineenvaihduntatuotetta liikennepaon jälkeen suoritettussa tutkimuksessa (*jälkinauttaminen*), jollei kuljettaja pysty osoittamaan, ettei hän ollut alkoholin tai 2 momentissa tarkoitetun aineen vaikutuksen alainen liikenneonnettomuudessa."

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

rikoslain 23 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 23 luvun 3 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1198/2002, uusi 4 momentti seuraavasti:

23 luku

Liikenne rikoksista

3 §

Rattijuopumus

— — — — —
Tämän pykälän 1 momentissa säädetystä rattijuopumuksesta tuomitaan myös kuljettaja, jonka kuljettama ajoneuvo on osallisena liikenneonnettomuudessa ja joka onnettomuuden jälkeen pakenee onnettomuuspaikalta tai syyllistyy rikoslain 23 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun liikennepakoon nautittuaan alkoholia tai käytet-

tyään huumausainetta 6 tunnin kuluessa liikenneonnettomuuden jälkeen niin, että hänen verensä alkoholipitoisuus ylittää rattijuopumukselle säädetyn rangaistavuuden rajan tai hänen veressään on 2 momentissa tarkoitetun huumausaineen vaikuttavaa ainetta tai sen aineenvaihduntatuotetta liikennepaon jälkeen suoritettussa tutkimuksessa (*jälkinauttiminen*), jollei kuljettaja pysty osoittamaan, ettei hän ollut alkoholin tai 2 momentissa tarkoitetun aineen vaikutuksen alainen liikenneonnettomuudessa.

—
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 26 päivänä toukokuuta 2009

Merja Kyllönen /vas